

VERA BLAGOJEVIC

LIKOVNA SVESKA

MANEKENI — MOZAIICI U RAVENI

Ravena, septembar 1970.

U Raveni, u jesen, sve odiše slanim strujanjima koja donosi topli vetar sa mora. Putnik veruje da se našao u lekovitoj banji i, kružeći nevelikim trgovima i parkovima, kao da isceljuje umorno telo i obnavlja snagu, te se bez napora utapa u neiscrpno bogatstvo starohrišćanskih i vizantijskih spomenika i svetilišta rasutih u ovom malom primorskom gradu.

Na glavnom trgu dominira Sveti Vitale (VI v.), građevina čije jezgro čini osmougoni prostor oivičen naglašeno vertikalnim fasadama. U prvi mah, obasjana ružičastim jutarnjim svetlom, crkva podseća na veliku školjku koju su vizantijski tesari izvukli iz mora, i, ne mogavši je preneti u Carigrad zbog njene krhkosti, ostavili je na ravenskom trgu.

Dok ulazite u crkvu oči vam zasenjuje raznobojnost lukova koji se stapaju sa rasloženim sjajem mozaika koji krase zidove. Posetilac se oseća kao da zalazi u unutrašnjost kaleidoskopa čiji ga sjaj opčinjava i zanosi.

U ovoj bogomolji, sem jednog mozaika u apsidalnoj niši koji predstavlja Hrista u času kada pruža mučeničku krunu Svetom Vitaleu, svi ostali zidni ukrasi u vezani za vizantijski dvor. Ističu se dva mozaika ogromnih dimenzija i još većeg bogatstva boja. Postavljeni su s obe strane oltara i pred njima posetilac zastaje u neodumici i gotovo ukočen u strahu da ne poremeti svećani pokret povorke čudnih figura koje su začas zastale i koje svakog časa treba ponovo da pošu i pređu celu širinu crkve, pokoravajući sve pred sobom. U ovoj pompeznoj i trijumfalnoj sviti prisutni su Justinijan i njegova žena, carica Teodora, u pratnji visokih službenika, sveštenika i dvorskih dama.

Pred vama se, u stvari, uzdižu neobično visoke i tanke figure čija su izdužena tela skrivena ispod bogatih odora u bljesku skupocenih ukrasa. Ističu se mala obnažena stopala i izdužene ruke sa prozračnim dlanovima. Mirna bademasta lica uokvirena bujnom crnom kosom, na kojima dominiraju ogromne prodorne oči pod povijenim obrvama. (Na ovim ravenskim kompozicijama prvi put srećemo rađanje jednog novog ideala ljudske lepote; dimenzije tela i obrisi lica u potpunosti se razlikuju od tadašnjih predstava: zdepastih figura, sa velikim glavama i nezgrapnim krutim rukama).

Ovi svećani likovi koji trepere nad vama, zastali usred prozirnog zlatnog sjaja, kao da prikazuju nebeski, a ne zemaljski dvor. Tu predstavu dopunjuje i sam prostor crkve, koji sav stremi u vis ka otvorenom nebu.

Međutim, u jednom času, dok sam se udaljaval, učinilo mi se da iz tog neprikosnovenog pokreta cara, carice i njihove velelepne pratnje, nestaje onog gordog ponosa i ukočenosti. Cela predstava se pokrenula, kameniči mozaika su zatirali pred očima, sve je počelo kliziti i padati poput vodopada u unutrašnjost crkve. Na odorama su bljesnuli dragi kamenčići, ljeskao se biser

na izvijenim vratovima i ispruženim rukama. Preplitao se bogati vez i lomili svileni skuti. Rastvoreni ogrtači palili su prostor crvenim purpustom.

Dokora krute figure stale su iznenada vešto da se okreću, osvrću i izmiču u lakom hodu. Ta tanka tela preda mnomo, sposobna naizgled samo za spore ceremonijalne pokrete, sada su otkrivala sva raznovrsna svojstva svoga dara.

Na zidu kraj oltara kao na izdignutom scenskom platou, grupa vitkih manekena pokazivala je veštim uvežbanim kretnjama sjaj bogatih carskih odeždi.

TRI SLIKE IVANA RADOVICA

Retrospektivna izložba, Galerija SANU, Beograd, jesen 1971.

»Visok i tanak, malo povijen, kao da drži reket i čeka da vrati loptu, dugog »engleskog« lica i valovite kose, jedini umetnik sportista, teniski šampion, i prvi koji poseduje automobil...«

M. B. Protić

Na ovoj izložbi se izdvajaju platna na kojima dominira vojvodanski pejzaž. *MO-TIV IZ VOJVODINE 1929, NA DRUMU 1950, BAČKA RAVNICA 1931.* Posmatrač se oseća poput putnika koji je nenadano zalutao na prostrana vojvodanska polja u jesen. (Jesen se svojim najžešćim sjajem rasipa baš u predelima Vojvodine). To je prostor zapaljen od boja; sa slika iskri vatra i buktiti plamen.

Mi smo posmatrači ovih nevelikih slika, ali pred nama se širi prostranstvo, koje nema okvira i granica, koje ne zaustavljaju ramovi. Zemlja i nebo ne mogu se sputati; razliveni, oni se šire i levo i desno, i ispod i iznad. Ovi elementi se nastavljaju, produžavaju, narastaju i mi ne možemo da ih obuhvatimo jednim pogledom. Ali te širine ne odbijaju; naprotiv, predeli plene, bliski su oku, oni nas mame i mi se utapamo u njih.

Uz naše uho se osipaju zreli klipovi kukuruza, pred nama niče pšenica, zri i pod težinom klasa, klonula, zariva se iznova u zemlju. Niz polja krivuda put, beo, prašnjav. Na njemu čezu u kojima sede dve minijaturne figure, kao bačke šarene lutke, u svećanim haljinama, izgubljene u pustoši.

Covek i konj su crveni. Nad konjem fijukne bič i kao oštro sečivo preseče nebo i zemlju, i izgleda da će se i taj crveni covek i crveni konj sručiti u tu raspolućenu crnicu i zauvek ostati u njoj kao živa rana.

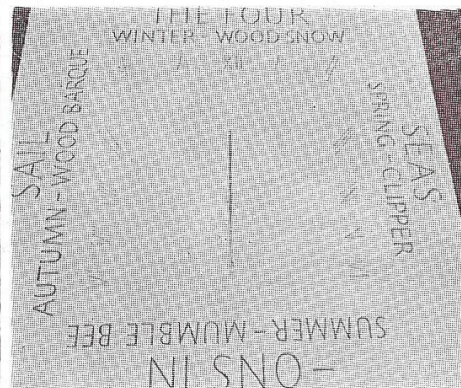
Nad *BAČKOM RAVNICOM* se zgrušava modrina. Ovo platno je pritisnuto nebom, uskomešanim pomahnitalim svetlom i zažarenim isparenjima koja se dižu sa zemlje. Ogromno nebo i uski pojas zemlje, a među njima, kao metalna nit, proteže se jedan treperav ton. Ova nit neprimetno vezuje nebo i zemlju, steže ih da se ne rascepe, ne odvoje i ne polete na suprotne strane. Ta zažarena linija se prelama, pretače i vibrira u sjedinjavanju modrine neba i crne guste skrume zemlje. I čini se da se ta dva raznolika jedinstva večitoma i srebrojnom nit, tu liniju svetla, koja postaje sve zažarenija u neprekidnom trvenju, i čini se da će kao leteća luč zapaliti u trenu i nebo i zemlju.

Na Radovićevim slikama se odigrava pir boja. Grumenje, mrlje i iskre boja, koje se pred nama otkidaju, pomahnitalo lete s jednog kraja platna na drugi. Pred nama traje vatromet jednog sveta koji se prožima i sjedinjuje; sveta zemlje i neba.

Kao da se pred vama odvija žestoka borba jednog bespoštednog meča, recimo tenjs meča, kao da traje žestina jednog dvoboja u kome, na razbuktalom crvenom terenu sa belom mrežom i loptama, zanet igrom sagoreva jedan sportista u belom, jedan jedini igrač raspet na dva kraja zapaljenog polja, sam Ivan Radović, nenadmašni i istinski teniser.

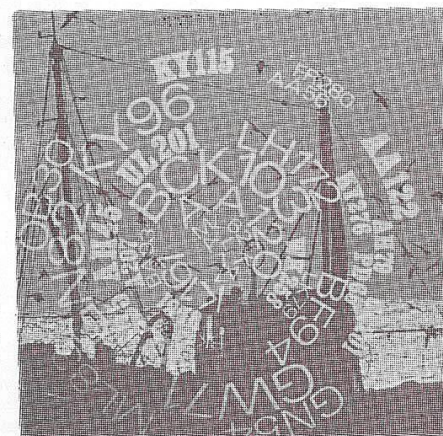
IJEN HAMILTON FINLI

prostorne pesme

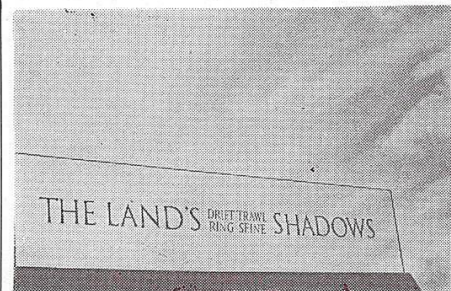

JEDRI u jesen — drveni bark — PO CETIRI u zimu — šumski sneg — MORA u proleće — klipper — U leto — pčela koja zuji.

(Gornje reči su, u prevodu, stavljene u navodne znake, jer predstavljaju imena brodova. »Bark« i »kliper« su tipovi jedrenjaka — prim. prev.)

Morska bulka. Komprimirano staklo. (Škotski ribarski brod i brojevi pristanišnih registracija.)

Senke zemlje. Komprimirano staklo.

Mnoga od većih dela su smeštena u pesnikovoj kući, u Stonipas, Lanerksajr, Škotska. Izrađena su između 1967. i 1969. Fotograf je bio Ronlad Gan.

Preveo sa engleskog JANEZ KOCIJANČIĆ